

תוכנית : יומן השבוע

תאריך : 26/01/2002

שעה : 10:46:00

רשת : רשת ב

ראיון עם פרופ' רות גביזון - שמירה על זכויות אדם בתקופה קשה זו

פאר לי שחר : ועכשיו אנחנו פונים לפרופסור רות גביזון, שבת שלום לך.

פרופ' רות גביזון : שבת שלום.

פאר לי שחר : אז את יחד עם פרופסור קריצ'מן פניתם ליועץ המשפטי לממשלה, מה **פרופ' רות גביזון :** לא לא לא, אנחנו, הפניה שלנו הייתה פניה של כמה משפטנים כמה משפטנים שכללו את כל הדיקנים של בתי הספר למשפטים, פרופ' קרצ'מר, פרופסור קרמניצר ואני ובראשו השופט חיים כהן ואנחנו פנינו במכתב שהפצנו אותו גם שמעלה שאלות כלליות לגבי המחויבות של מדינת ישראל לשמירה על זכויות האדם והעקרונות של המשפט ההומניטארי גם בתקופה הקשה שבה אנחנו נמצאים.

פאר לי שחר : וכשאת שמעת אתמול את העדויות בערוץ הראשון ובערוץ השני של החיילים, זה רק מחזק את הטענה שלך.

פרופ' רות גביזון : תראי, אני חושבת שפה הנקודה היא מאוד חשוב להבחין בין העיקרון שכמו שאמרתי אתם, היועץ המשפטי והפצ"ר, כולם מסכימים איתו, כולם מסכימים שאסור להתעלל ואסור להשפיל ואסור להרוג ואסור להטיל ענישה קולקטיבית, אין מחלוקת לכאורה לפחות על העיקרון, אבל אני חושבת שיש בהחלט בעיה עם נושא האכיפה. לא ברור בדיוק מה ההנחיות שמקבלים חיילים, לא ברור באיזו מידה נעשית בדיקת אמת אחרי אירועים קשים, לא ברור באמת איך ובאיזו מידה נעשית חקירת אמת רצינית לגבי תלונות ספציפיות. אני לא בטוחה שנכון להגיד שקולו של הפצ"ר לא נשמע, הפצ"ר לא צריך לדבר בתקשורת, הפצ"ר צריך להנחות את האנשים ואני כן שומעת בהדים של הפעולה את ההנחיות של הפצ"ר.

כרמלה מנשה : השאלה אם הפצ"ר נשאל בעניין הריסת הבתים ברפיח בעבר גם אמנון סטרשנוב, גם אילן שיף, לא הייתה נעשית שום פעולה מן הסוג הזה, אפילו אטימת בתים, כפי שאמרתי, מבלי שהתייעצו עם הפצ"ר.

פרופ' רות גביזון : מי אמר לנו שלא התייעצו כאן עם הפצ"ר?

כרמלה מנשה : אנחנו יודעים.

פרופ' רות גביזון : טוב, זה את יודעת יותר ממני. אני לא בטוחה שזה נכון, אני רוצה להגיד שבעניין הבתים צריך להבחין בין כמה שאלות שקצת מתערבבות בדיון הציבורי, שאלה ראשונה היא מי נתן את ההוראה ועל סמך איזה התייעצות ובדיקה מוקדמת נתנו את ההוראה. שאלה שנייה, שבעיני היא בעצם העכשיו החמורה לא פחות היא השאלה של התגובה של הצבא על א. מה קרה בפועל בשטח ו-ב. איזשהו גמגום של הצבא לגבי השאלה האם היו אנשים, האם לא היו אנשים, מה הייתה מטרת הפעולה וכולי. זה דבר שמאוד מאוד פוגע באמינות וחבל שהצבא לא פועל בצורה יותר מהירה ויותר נחרצת כדי לעשות תחקיר ולצאת עם איזושהי תשובה כולל

להתמודד עם הבעיה ששמענו כמה גרסאות שונות מדוברים של הצבא שלא תמיד מתיישבות עם גרסאות של אפילו חיילים שלנו בשטח, שלא לדבר על מקורות אחרים.

פאר לי שחר : אני רוצה לשאול אותך, אבל את אומרת, היית רוצה לראות חקירת אמת, בדיקת אמת, האם נראה לך שכל הבדיקות והחקירות שצה"ל מבצע הם כאילו, הם לא חקירות אמת? **פרופ' רות גביזון** : לא לא לא, אני חושבת גם שצריך מאוד מאוד להיזהר, צריך לזכור שפה אנחנו מדברים במצב די חריג של צורך לאכוף נורמות בתוך תקופה מאוד ממושכת של פעולה מבצעית לא פשוטה.

פאר לי שחר : שעל זה בדיוק מדבר היועץ המשפטי לממשלה, עד כמה זה קשה.

פרופ' רות גביזון : כן. זה שזה קשה זה נכון, אבל זה עם כל הכבוד לא פוטר לא את היועץ המשפטי ולא את הרשויות האחרות מלנקוט איזון יותר טוב בנושא הזה. עכשיו, אני רוצה להגיד לך, לחברה ולכולנו שהבעיה כאן היא לא האם אנחנו כשאנחנו דורשים יותר חקירה, האם אנחנו מחלישים את עצמנו, אני חושבת שמה שאנחנו רואים בתקופה האחרונה זה התעוררות מאוד מאוד חזקה של קולות מהציבור הישראלי, זה לאו דווקא מהשמאל הקיצוני, קולות מהציבור הישראלי ש-א. פחות מאמינים לצבא. ו-ב. מגלים שהם לא מוכנים מבחינה מוסרית להיות שותפים. להערכתך חלק מהבעיה נובעת מזה שיש איזושהי תחושה שיש התחייבות של מס שפתיים לנורמות האלה, אבל אין ניסיון אמיתי להנחיל אותם בשטח.

פאר לי שחר : ועכשיו כשאת מדברת על הניסיון הזה להנחיל את זה בשטח, יבואו האחרים ויגידו לך, תשמעי, אנחנו נמצאים עכשיו במלחמה, תסתכלי איך ארצות הברית נוהגת באפגניסטן, אי אפשר אפילו לצלם את מה שקורה באפגניסטן, כדי שלא לעורר את המחאה בקרב האזרחים האמריקאיים.

פרופ' רות גביזון : תראי, אני קודם כל לא לומדת לא מאויבינו ולא מידידנו. אני חושבת שאנחנו צריכים לפעול לפי נורמות שאנחנו חושבים שהם נורמות מקובלות. בזמן האחרון המשפט הבינלאומי עוזר לנו לגבש נורמות נכונות והנורמות האלה הם לא נורמות שמשתקות אותנו, הם נורמות שמכירות בבעייתיות שקיימת, הם נורמות שמכירות בזכות להגדרה עצמית ואני מאוד מתנגדת גם להיפוך של המהירות הבלתי נסבלת בעיני של תאור כל פעולה בעייתית, או קשה, או פוגעת כפשע מלחמה, אני חושבת שזאת רטוריקה לא חכמה ולא מדויקת. מצד שני אני חושבת שגם במצב מאוד מאוד קשה אי אפשר שאנחנו נתפרק מן החובות המשפטיות והמוסריות שלנו. ענישה קולקטיבית, השפלה, אינן מוצדקות, על סמך, בתנאים המבצעיים הקשים שלנו, אין שום סיבה לדבר הזה. לכן צריך להבחין בין לפעמים קורות פגיעות בלתי נמנעות בעקבות פעולה מבצעית לגיטימית ונכונה. אבל בהרבה מקרים, בחלק גדול מהמקרים שמעוררים את ההתקוממות הם מקרים שבם לא ברור שיש איזושהו קשר לביטחון, לא זו בלבד שלא ברור שיש קשר לביטחון אלא להיפך, העדר הקשר בין הדבר הזה והביטחון מחליש את התחושה שלנו שאנחנו עושים רק מה שבאמת מתחייב מהצורך להגן על עצמנו ואני חושבת שזה מחליש לאורך זמן את הנכונות שלנו להתגייס ולהמשיך במאבק שיכול להיות שיהיה ממושך. לכן אני חושבת שזה אינטרס לא רק מוסרי של החברה הישראלית לא לאבד צלם אדם אלא אינטרס קיומי שלנו, הן ביחסים הפנימיים בתוך החברה הישראלית והן ביחסים באזור שבסופו של דבר אחרי הכוח ואחרי המלחמה ואחרי המאבק יצטרכו להיות הסדרים של משא ומתן של דיבור, של חיים יחד, ואנחנו לא יכולים להרשות לעצמנו שאנחנו נתייחס לסכסוך הזה כאילו הוא סכסוך שבו הכול מותר ושאינו לנו שום קווים אדומים מבחינה מוסרית.

פאר לי שחר : פרופסור רות גביזון, תודה רבה ושבת שלום.